

tra acc. connexa és 'desembocar i comunicar (un estany amb la mar)': «es diu que l'estany engrana quan rep aigua del mar» anotàvem el pare i jo a les maresmes del Prat de Ll. el 1932: «quan la mar s'infla tempestejada, s'escampa terra endins, esbotza els graus embarrats, i engrana d'aigües salabroses els estanys profunds», Coromines (*Prometeu*, xi, § 2, p. 188); i en aquesta acc. de 'desembocar' ja apareix en un doc. de 1477 (Pau Vila, *La Rambla*, en *Misc. Barcinonensia* iv, n.º 11, p. 67).² Com a terme de mecànica es creu que és manllevat del fr. *engrener* de formació paral·lela al nostre *engranar* però influït pel fr. ant. *encrener* 'fer una osca' [S. xi], derivat de *crene* 'osca', que hom suposa d'origen cèltic (*FEW* II, 1341b; iv, 233a).

Engranatge. *Esgranar* [Belvitges] «traure el gra: *esgranar una espiga, el rabim, los grans de les tabelles dels llegums etc.*», Belv.; *DAG*; *Bal*; «el rosari que tants mesos havia qu'esgranava, estava arribant a la darrera glòria», MrnVayreda (*Puny.*, xii, 190 (151)); *desgranar* [Lab. 1839, remetent a *esgranar*, però no en Belv., no *DAG*, *DBal*.]; *desgranador*; *desgranadora*; *desgranament*; *esgranotar*.

Granja [1323], pres del fr. *grange* 'graner', 'mas', 'granja', que prové del ll. vg. *GRANĪCA, pròpiament adjectiu derivat de GRANUM: «vendimus --- domui Beate Marie Populeti, in manu fratri Guillelmi, preceptoris *granġarum* de Tamarito, unam terram --- in termino Tamaraiti ---», doc. de Poble de 1223 (publicat per Muñoz-Rivero, *Paleogr. Diplomática Españ.*, pp. 149 i 384); ja freqüent en Llull, sempre parlant de les dels monestirs, i és com a terme monàstic, relatiu als priorats dels convents que el mot es comunicà al català per les ordes de Cluny, el Cister etc.: «una granja d'aquell monestir ---», «l'abat e lo cellerer menaren-lo per les granges, per ço que hagués algun recreament a sa persona» (*Blanq.*, *NCl* I, 289.3; II, 9.11); «un jorn s'esdevenc que lo cellerer entrà en los graners qui eren en lo monestir, e anà per les granges, e atrobà que aquella almoïna que l'abat faïa no podia longament durar --- Gran despagement hac l'abat de ço que'l cellerer li havia dit, e anà a les granges e als graners per saber veritat --- Dementre que l'abat e lo cellerer se'n tornaven al monestir, l'abat passà per una granja, d'on era granger un fratre lec --- e en tota aquella granja no havia mas una cija de blat ---» (*Ave-Maria*, *NCl* xiv, 114.2; *Blanq.*, *NCl* II, 34.22ss.); «alqueria o granja, torre, mas, masia: villa, rus, urbs», *OPou* (*TbPu.*, p. 2). *Granger* (supra); *grangeria* (*grangejar*, *granjejar*, *grangei* són castellanismes d'origen francès, a evitar).

Mots savis: *Grànul* [1917, *DOrt.*], ll. *granulum* 'granet'; *granulació* [Lab. 1839], *granular* adj. i v. (*DOrt.*); *granulós* [*DOrt.*] «que té granets o està format de granets», Fontserè, *CiFiNat.* (gloss.); *granulosa*. *Granulita*. *Granuloma*. *Agranular*.

CPt.: *Granifer*. *Graniforme*. *Granifug*. *Granivor* 'que menja gra' (Fontserè, *CiFiNat.*, gloss.), format amb *vorare* 'menjar, devorar'. *Granulifer*. *Granuliforme*.

Compost parasintètic de *gra d'all*: +*engradallat* 'cuinat amb grans d'all picat': «s'hi coïen i cuinaven tota mena d'ocells a l'ast i al forn, engradallats i enllardats, rostits i fregits, cada un amb el seu gust, la flaire i l'amaniment que convenien», Ant. Cayrol (*JPCerdà*, *Cont.* 74: que deu reflectir l'ús popular de la seva llar de cocs i restauradors sallagosards).

¹ Spitzer, *LexikK*, pp. 80-81, aporta il·lustracions a l'ús del sufix; és evident que és derivat de *gra* i no un derivat del ll. *grando*, -inis, entre els quals vacilla ell en aquest treball juvenívol. — ² «Una riera --- la qual engrana en lo vall prop lo portal dels Teyers e per lo dit vall tira a mar».

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS:

grana, *grana de capellà*, *granar*, *granat* adj. i subst., *granada*, *granatari*, *granadella*, *granadera*, *granadillo*, *granadina*, *granadiu*, *granadivol*, *granador*, *granadura*, *granadures*, *granaire*, *granall*, *granalla*, *granança*, *graneir*, *granejar*, *granejat*, *granejador*, *grangeig*, *granell*, *granellada*, *granelló*, *granilló*, *granellós*, *granellosa*, *granellut*, *granut*, *granillada*, *granilló* (cf. supra), *granillonada*, *granillós*, *agranellar*, *agranellada*, *agranelladís*, *agranellador*, *agranellament*, *agraniller*, *grinyilló*, *grinyaló*, *grinyó*, *graner*, *graneró*, *granívola*, *granissa*, *granissó*, *granissol*, *graníssol*, *granissolar*, *granissolada*, *granitja*, *granús*, *granissat*, *agranissar*, *granisso*, *granit*, *granític*, *agranitar*, *agranitat*, *granitxalla*, *granitxó*, *granatxa*, *granitxol*, *granívol*, *granívola* (veg. supra), *granó*, *granor*, *granaó*, *granós*, *granull*, *granulla*, *agranullar*, *desgranullar*, *engranullar-se*, *granús* (cf. supra), *granussa*, *granut*, *granera* 'escombra', *garnera*, *engranera*, *grera*, *granereta*, *granerada*, *graneratge*, *agranerar*, *granerer*, *granerola*, *granera* 'lloc per tenir-hi grans', *agranar*, *garnar*, *granadures*, *agranadures*, *agranall*, *engranall*, *agranallar*, *engranallar*, *engranar*, *agranable*, *agranada*, *agranadís*, *agranadissa*, *agranador*, *agranaire*, *agranament*, *agranat*, *engranar-se*, *engranar* (cf. supra), *engranatge*, *esgranax*, *desgranar*, *desgranador*, *desgranadora*, *desgranament*, *esgranotar*, *granja*, *granger*, *grangeria*, *grangejar*, *granjejar*, *grangei*, *grànul*, *granulació*, *granular*, *granulós*, *granulosa*, *granulita*, *granuloma*, *agranular*, *granífer*, *graníforme*, *granífug*, *granívor*, *granulífer*, *granulíforme*, *engradallat*.

Grabaldina, V. *gripau* *Grabell* «aixingló, gotim» (*AlcM*) sembla degut a un encreuament de *GLEVA* o **glevell* amb l'oc. *gravel* «gravier» (*PDPF*), fr. *gravelle* *Grabial*, V. *gripia* *Grabilles*, *grabillut*, V. *graelles* *Grabolet* 'pastís', V. *gabolet* *Gràcia*, V. *grat* *Gracialment* reble dolent de poeta, que no forma part de la llengua *Graciar*, *graciat*, *gracieta*, V. *grat*

⁵⁵ GRACIL, 'sotil, esvelt', pres del ll. *gracilis* 'prim, magre', mot sense cap relació amb *gràcia* ni *GRAT*. □ 1.ª doc.: c. 1880, Teodor Llorente.

Usat sobretot per Costa i Llobera: «com si hi colava - sang d'Hamadriades / surten brostes vermelles i ⁶⁰ *gràcils* / per oferir-te renaixents corones», «tu que en